

De boomvalk...

en ik

De boomvalk...

en ik

Peter D. Ganzeboom

Colofon

Copyright © : P. D. Ganzeboom
Vormgeving : P. D. Ganzeboom
Foto's : P. D. Ganzeboom
Coverfoto : Boomvalk na stofbad, Spijkenisse 2013
ISBN : 9789462542389

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een automatisch gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

1. VOORWOORD

Het schrijven van een boek was voorheen een fantasie, waarin het woordje ‘ooit’ een hoofdrol speelde. Te veel werk, te weinig tijd, niet voldoende tekst, geen onderwerp. Maar toen in 2014 mijn website ‘Boomvalken.nl’ instortte, telden die argumenten ineens niet meer. Ik besepte dat het internet te vluchtig was en dat de tijd was aangebroken om mijn boomvalkenverhaal aan het papier toe te vertrouwen.

Papieren boeken zijn in de ogen van sommige mensen passé. De nieuwe media zouden de toekomst hebben. Ik betwijfel het. Elektronische boeken hebben geen ziel. Je kunt ze niet met een plof neerkwakken. Of er je cocktail over morsen aan het zwembad op dat mediterrane eiland, waar het stikt van de vogels, maar waar je ook uitstekend kunt luieren in de zon. En als de stroom uitvalt of je accu leeg is, verdwijnt de tekst als sneeuw voor de zon. Een gewoon boek doet het altijd. Zelfs als een boek niet gelezen wordt en ligt te verstoffen dan kan het zomaar weer eens opengeslagen worden om de inhoud vrij te laten. Ik fantaseer hier wel eens over en zie achterkleinkinderen bij een zolderopruiming mijn boekje vinden en in verwondering doorbladeren.

Schrijven is mijn uitlaatklep, een manier om gebeurtenissen te verwerken. Gedachten borrelen op en zoeken een uitweg. Die vinden ze via mijn vingertoppen en nestelen zich op (digitaal) papier. Deze tekstgeworden hersenspinsels probeer ik te smeden tot een leesbaar verhaal dat de weg naar een lezer vindt.

Mijn vrouw Sandra zegt wel eens dat ik schrijf omdat ik de drang heb om vereeuwigd te worden. Maar dat is het niet. Vereeuwiging is immers niet meer dan verlenging met een paar honderd jaar, waarna je alsnog vergeten wordt. Wel hoop ik mijn leven zin te kunnen geven. Dat ik later, erop terugkijkend, kan zeggen dat mijn verblijf op aarde niet voor niets is geweest. Dit boek is een van de manieren waarop ik dat probeer te bereiken. Ik hoop dat u het kunt waarderen en dat u er een moment van plezier of bezinning aan heeft.

Peter Ganzeboom, Spijkenisse

2. DE TITEL VERKLAARD

In alle hoofdstukken speelt de boomvalk een rol. Soms een hoofdrol, soms niet, maar steeds komt hij voor.

Maar het is geen vogelboek. Daar zijn er al genoeg van. Bovendien: ook niet-vogelaars lezen dit boek. Die lezers doe ik geen plezier met saaie verhandelingen over ‘soortspecifieke kenmerken’. In plaats daarvan staan er persoonlijke, waargebeurde verhalen in. Soms zijn die gevoelig, dan weer grappig, of stiekem toch een beetje leerzaam. Met foto’s uit eigen doos illustreer ik mijn verhalen en toon ik hoe de boomvalk eruit ziet en wat hij zoal doet. Wie alsnog meer over de boomvalk wil weten, kan nog steeds terecht op mijn website ‘www.boomvalken.nl’ (hoewel ik niet kan garanderen dat deze er over enkele decennia nog is, als de pagina’s van dit boek losgeraakt en vergeeld zijn en het internet misschien al lang niet meer bestaat).

Ook ik speel een rol in mijn verhalen. Natuurlijk omdat ik de schrijver ben, maar ook omdat ik degene ben die zijn hart aan de boomvalk heeft verpand. Wat is het in de boomvalk, dat mij in zijn ban heeft gebracht? Via mijn belevenissen ‘in het veld’ hoop ik het begin van een antwoord te geven. Maar ook: hoe ben ik geworden wie ik ben? Een zoektocht die ik pas met het ouder worden en na een levensbedreigende gebeurtenis ben begonnen en waar ik nog middenin zit. In het boek worden er stukjes van prijsgegeven, soms via verre reizen naar mijn kinderjaren, maar ook met uitstapjes van minder lang geleden. U ontdekt dat het observeren van boomvalken niet altijd even gemakkelijk is en dat ook mijn gewone leven niet altijd over rozen gaat. Maar ook dat ik gelukkig ben. Als ‘boomvalker’ en als ‘normaal’ mens.

Het boek geeft dus een kijkje in het leven van de boomvalk en in dat van mij. Daarom: wandel mee door de wonderse wereld van de boomvalk en van de man die door hem is betoverd.

3. HOE HET BEGON

Mijn broer Paul en ik bladerden graag door natuurboeken. In een daarvan stond een boomvalk, in kleur, zittend op een kale dennentak.

Het was in de jaren 1960. Het ging niet goed met roofvogels. Het insectenbestrijdingsmiddel DDT veroorzaakte dunne eierschalen, die tijdens het broeden braken, waardoor de eieren niet uitkwamen. Roofvogels waren schaars. Wij zagen ze zelden. Dat kwam ook omdat wij woonden in Spijkenisse, een dorp dat uit de polderklei was gestampt en ongetwijfeld niet te boek stond als optimale habitat voor welke roofvogel dan ook (hoe anders is dat tegenwoordig!) De enige roofvogels die wij soms op ons netvlies kregen, waren torenvalkjes en buizerds, gezien vanuit de ‘kever’ waarin wij met onze ouders op familiebezoek gingen in het landelijke Twente. Al met al was er weinig reden om veeleisend te zijn en al helemaal niet om te hopen op een exotische verschijning als een boomvalk. Daarom is de boomvalk lange tijd een vogel geweest die ergens diep weggestopt in mijn geheugen zat.

In 1990 kwam hier verandering in.

Zo veel als ik hield van de buitenlucht, zo’n hekel had ik aan sigarettenrook. Helaas rookte mijn toenmalige schoonfamilie stevig. Verjaardagen teisterden mijn luchtwegen en omdat het er veel waren, zocht ik regelmatig een excuus om er niet bij te hoeven zijn. Op een zomerdag was ik gevluht naar de Wolvenpolder in Spijkenisse, op het oostelijkste puntje van het eiland Voorne-Putten. Tegenwoordig ligt daar een recreatiegebied, aangelegd in 2014, voorzien van paden, een asfaltweg en parkeerplaatsen. Maar voor die tijd moest ik nog over de voren van een akker ploeteren om aan de rand van het lager gelegen griend van de Beerenplaat te komen. Het was die dag heet en windstil. Het land lag droog en stoffig in de zinderende lucht. Ik struinde al een tijdje, toen een knisperend geluid mijn aandacht trok. Met toegeknepen ogen speurde ik de lucht af naar de herkomst ervan.

Een donker, sikkelvormig silhouet zweefde en zwenkte boven mijn hoofd tegen een achtergrond van helblauw.

Af en toe zag ik een felle draai, waarna de schim met ingetrokken poten zweefde en iets oppeuzelde. Terwijl de sikkels wegsnelde, dwarrelden gazen vleugeltjes als esdoornzaden naar beneden. Toen het silhouet van het tegenlicht was bevrijd, zag ik rode broekveren, baardstreep en een witte borst met verticale strepen. De herinnering aan het plaatje van lang geleden drong zich aan mij op:

een boomvalk!

Deze vogel bewoog zich sierlijk en soepel, maar tegelijkertijd snel en doeltreffend. Ik volgde hem tot hij nog maar een stipje was en uit het zicht verdween.

Met deze korte, bijzondere ontmoeting was een gelukmakende passie geboren en die is nooit meer weggegaan. Elke boomvalk die ik sindsdien zie, ook nu nog, decennia later, maakt dit geluksgevoel in mij los.

Zo is het dus begonnen.

*Boomvalk met gevangen libel.
Voorne-Putten, 2015.*

4. DE NAAM VAN HET BEESTJE – 1

De Zweed Carl Linnaeus (1707-1778) is de bedenker van het systeem voor het wetenschappelijk benoemen van organismen. Volgens zijn ‘binaire nomenclatuur’ zijn sindsdien alle bekende planten en dieren op naam gebracht. Meestal gebruikt men een woord uit het Latijn of het Grieks, dat verwijst naar kenmerken van de zaak of naar de naam van de ontdekker.

De boomvalk kreeg de naam *Falco subbuteo*.

Het woord *Falco* komt waarschijnlijk van het Latijnse woord *falx*, dat sikkel, of zeis betekent. Een begrijpelijke verwijzing, want de vleugels van valken zijn in een bepaalde stand sikkelvormig. Het woord *subbuteo* is een samenvoeging. *Sub* betekent ondersoort (een soort van) en *buteo* staat voor grijpvogel, wat mogelijk is afgeleid van het woord *butire*, dat schreeuwen zou betekenen.

De naam *Falco subbuteo* betekent dus: ‘sikkelvormige ondersoort van een schreeuwerige grijpvogel’.

Waarschijnlijk was de inspiratie van de ornitholoog aan het eind van de dag op en was hij toe aan het avondeten. Van onderaan de trap klonken de verlossende woorden: “stoppen met werken, het eten is klaar!” en hij riep terug: “ik moet er nog één!” Bij het achter zijn bureau vandaan komen, krabbelde hij vluchtig het fantasieloze *Falco subbuteo* op een kladje, waarna hij hunkerend de trap af snelde, op weg naar een inspirerend maal van zuurkool met gehaktbal en jus. Het lot van de boomvalk was bezegeld.

Wat hadden andere roofvogels het eerder op die dag dan getroffen! Toen *zij* aan de beurt waren, was de man nog fris en vol creativiteit. De slechtvalk bijvoorbeeld kreeg een verwijzing naar zijn koptekening in de vorm van een pelgrimskap (*peregrinus*) en het smelleken naar zijn duifachtige manier van vliegen (*columbarius*).

Natuurlijk had ik ook de boomvalk een spannendere naam gegund, zoals *sikkelvormige zwaluwgrijper* of *sierlijke roodbroekvalk*, er viel zoveel moois te verzinnen. Maar helaas.

Ik troost mij met de gedachte dat de boomvalk zijn saaie wetenschappelijke naam ruimschoots compenseert met zijn fraaie uiterlijk en zijn duizelingwekkende vliegkunst.

*Man met prooi. Let op de bebloede linker klauw.
Spijkennis, 2013.*

5. DE NAAM VAN HET BEESTJE - 2

In het veld bewijst de binaire nomenclatuur zijn nut. In 2012 ondervond ik dat aan de Plompetorenweg in Burgh Haamstede.

Een Franse vogelaar sprak mij aan en vroeg waar ik naar keek. Ik wees hem naar een biezenveld, waar even daarvoor een velduil in was weggedoken. Ik zocht naar de Franse naam van deze overdag jagende uilensoort, maar kwam niet verder dan *hibou de champs* (letterlijk: uil van het veld). Op het gezicht van de man verscheen een Babylonisch vraagteken en ik begreep dat ik beter mijn best moest doen. Na dieper nadenken schoot mij zowaar alsnog de wetenschappelijke naam te binnen. Toen ik die met een Franse tongval uitsprak (Aásiejoo flammeejúús) maakte het vraagteken plaats voor een dankbare glimlach.

Prompt kwam de uil uit zijn schuilplaats tevoorschijn, als was het uit waardering voor mijn taalkundige inspanningen. De Fransman zong vervolgens uit volle borst de Marseillaise en in polonaise liepen wij langs het veld (dat verzin ik erbij, maar de sfeer was ernaar).

Ook de boomvalk heet in andere landen anders:

Baumfalke, Lerkfalk, Kobuz, Alcotán, Lodolaio,

Soms weet je de lokale naam niet en soms is die naam niet uit te spreken, zoals *Mostatxut*, zoals ze hem in het Catalaans noemen.

Met steenkolenengels bereik je dan niets: "Tree Falcon? No sé!"

Gelukkig is er dan de *Falco subbuteo*. Niet mooi, maar wel handig!

Dus we doen het er maar mee.